

EENIGE AANTEKENINGEN,

VAN

Merkwaardigheden,

Ontmoetingen, enz.

GEDURENDE EEN REIS VAN.

GRAND RAPIDS, MICHIGAN, U. S. A.

NAAR

ST. PHILIPSLAND, NEDERLAND

EN TERUG.

Door

JOSEPH NOORTHOEK.

Gedrukt door Carl Nienhardt
Grand Rapids, Mich.
1910

2

gehuwde zuster reeds 6 jaren geleden naar Amerika vertrokken was en wij telkens gunstige berichten van haar ontvingen en verlangde om iemand van de broeders en zusters derwaarts te krijgen; maar ook aan de andere zijde indien het mij beviel, zij mij dan derwaarts zouden volgen.

Ik vertrok den 12den Mei 1888 met het S. S. *Leerdam* en kwam na eene 17daagsche zeereis den 31sten Mei behouden bij mijn zuster te Grand Rapids, Mich. aan, die zeer verblijd was en tevens bemoedigd werd door mij, indien het beviel in Amerika, dan ook eerlang Vader en Moeder over te halen. Op gezetten tijd werd deze poging aangewend, nadat mijne ouders hunne bereidvaardigheid om te komen, mij te kennen gegeven hadden, doch werd deerlijk teleurgesteld toen ze mij schreven, dat ze veranderd waren en dus besloten hadden om in Nederland te blijven.

In 1897 overleed mijn jongsten broeder in den ouderdom van 27 jaren; daarin verloren mijn ouders een geliefden zoon die

ONDER al de wederwaardigheden in mijn leven is deze wel een van de merkwaardigste geweest dat ik op 22jarigen leeftijd met toestemming mijner ouders mijn geluk in Amerika wenschte te zoeken. Hoe zeer ze er ook tegen op zagen om mij van onder de ouderlijke woning te begeven, toch stemden ze met mij in dat er in Nederland voor een gewoon werkman geen fortuin te behalen, ja zelfs voor den allerschranderste slechts een schaarsche kostwinning te bekomen is. Wordt men indertijd de kostwinner voor een huisgezin dan staat armoede als't ware onverbiddelijk op den voorgrond. Met het oog hierop gaven mijn ouders mij dan vergunning om naar Amerika te gaan. Eenerzijds was het voor hun ook nog een weinig bemoedigend, omdat mijn

3

alles voor zijn ouders over had, maar ook hun eenigen steun als kostwinner. Drie jaren later moest mijn vader den gevoclieden slag van het verlies van den lust zijner oogen te ondergaan, toen mijn geliefde moeder door den onverbiddelijken dood werd opgeroepen. Onder al deze slagen die mijn ouden vader nederdrukten bleef de Heere hem echter met de weldaad van een bloeiende gezondheid en buitengewone lichaamskrachten zegenen.

Onze briefwisseling bleef onafgebroken en telkens als hij schreef drukte hij zijne begeerte en verlangen uit om mij te zien, dat dan ook telkens en bij vernieuwing bij mij naar verwezenlijking aanleiding gaf. Doch ons huisgezin, dat bij gedurigheid steeds talrijker was geworden en omstandigheden die daarmee onvermijdelijk in verband staan, noopten mij om maar stilletjes thuis te blijven en wachten op een gunstiger gelegenheid. Op het onverwachtst brak die gelegenheid aan. Ik kreeg den 18den Februari 1910 weer bericht van mijn ouden vader

met eene klacht dat het toch zoo erg was dat wij elkanders aangezicht niet meer konden zien, en dat verwekte bij mij zulk een heimwee om mijn ouden vader nog eens te aanschouwen in het land der Levenden, dat ik met mijne geliefde gade plannen begon te beramen om hem te zien. De handelszaak waarin ik thans gewikkeld was, scheen mij nu het grootste struikelblok te zijn, doch daarin voorzag de Heere en opende een weg door de neiging van het hart mijns medegezels in de zaak, die, zoodra ik mijn verlangen aan hem te kennen gaf, zelf zoowel in de weer was om mijn voornemen ten uitvoer te brengen als ik zelf.

Dadelijk schreef ik mijn vader omtrent mijne reisvaardigheid en tien dagen daarna schreef ik hem weer dat ik bij leven en welzijn den 1 Feb. 1910 met het stoomschip *Noordam* de reis wenschte te aanvaarden, om langs dezen weg onze begeerte te zien vervuld. Wat er de twee laatste dagen in mijn hart en gemoed is omgegaan als ik mij voor den geest trok om mijne geliefde vrouw

en dierbare telgen voor zoo een langen tijd te verlaten, dan werd mijn hart zoodanig met weemoed vervuld, dat ik aan een oogenblik van afscheid nemen, dat binnen enkele uren in het verschiet was, niet denken kon, maar ik heb daarvan niets geuit; mijne vrouw raakte die snaren van mijn hart wel eens aan, doch dan zei ik zoo weinig mogelijk, of zweeg heelemaal stil; want dan kwam mij dat afscheid nemen van mijn dierbare ouders voor den aandacht. Die droefheid, die laatste handdruk, dat wuiven met den zakdoek, dat omgaan van den laatsten hoek, dat geheel verdwijnen, och, neen als ik die zwarigheden zoo levendig voor mijn aandacht trok, dan kon ik niet spreken, dan moest ik zwijgen, want had ik dan de roerselen van mijn hart aan mijn vrouw geopenbaard, dan hadden wij zonder aarzelen beslist, om aan mijn vader te schrijven, dat de reis nu voor goed uitgemaakt was. Doch van achteren bezien durf ik niet ontkennen, dat de Heere mij door de hand Zijner voorzienigheid heeft geleid. Hoe mijn hart ook

bloedde van smart toen mijn lievelingen, de eene hier de andere daar in een hoekje van het huis of achter een deur wegcropen en schreiden, toen ik mij aankleedde om te vertrekken, zelf zij, die zoo in de weer geweest waren, om mijn benodigdheden voor de reis klaar te krijgen, dan kon men toch niet ontkennen, dat er wel een boven-natuurlijke hand in is, om een vader, die de belangen van zijn huisgezin behartigd, zijn gade innig lief heeft, en zijn lieve spruitjes weenend rond hem ziet — dan daar uitgeleid te worden! Neen, nu nog niet kan ik het begrijpen hoe ik daar doorgeholpen ben.

Zoo aanvaarden wij dan de reis, want mijn vrouw's zuster die ongehuwd is, vergezelde mij op reis naar hare zuster van dezelfde plaats waar ik heenging.

De trein vertrok 's avonds omstreeks 7 uur, dus wij spoorden den nacht door Michigan en een groot gedeelte van Canada. Omtrent 7 ure 's morgens arriveerden wij te Niagara Falls, Canada, waar de trein eenige minuten stopten, opdat de passagiers iets

konden nuttigen. Zoo aanstonds kwamen wij op de *Suspension Bridge*, die over de Niagara rivier gespannen is, waarop den trein ongeveer tien minuten stil bleef staan en wij een mooi gezicht hadden heen en weer door de Niagara rivier met hare bruischende golven en steile, rotsachtige oevers, doch van de waterval konden wij van deze brug af niets zien. Van deze plaats tot Buffalo zag het bouwland er gunstig uit met een mooie, effene ligging en talrijke boomgaarden. Sneeuw was er niet half zooveel aan den grond als in Michigan. Van Buffalo naar Rochester zagen de boerderijen er zeer woest uit met veel onbewoond land, erg heuvelachtig en schijnbaar niet veel waard voor bouwgrond. Verder Oost, toen wij met de Lehigh Valley in Pennsylvania kwamen bereikten wij de Susquehanna rivier, die met hare kronkelende stroomen door de hoge bergen heenloopt. Hier volgt den trein de oevers van deze rivier voor honderde mijlen, met de met boomen begroeide, hoge bergen aan de eene zijde en een mooi

stroomend water met wat drijfjts aan de andere zijde. Tweemaal kruisten wij door een tunnel onder de bergen door en volgden dan dezelfde rivier weer. Nimmer heb ik zooveel steenkolen gezien als in de omstreken van Wilkesbarre, Pa. Van daar af verwisselden de bergen zich door steile rotsgebergten, die op sommige plaatsen over ons hoofd schenen te hangen. Met twee locomotieven raakten wij al slingerende op de toppen dezer rotsen, waar wij van enkele punten een prachtig gezicht hadden in de verte in valleien. Dit werd afgesneden door dat den avond begon te vallen en het duister werd. Toen we nog 80 mijlen van New York af waren, begonnen er aan ieder station al handelsmannen aan den trein te komen, die hun tehuis in New York hadden. Om 8 uur arriveerden wij te New York en zijn terstond met de electrieke trein onder door de Hudson rivier vertrokken naar Hoboken, New Jersey, waar de *Noordam* gereed lag om den volgenden morgen, den 1sten Februari de reis naar Rotterdam te aanvaarden. Wij lo-

geerden 's nachts in een hotel en 's morgens nog een kleinigheidje gekocht te hebben, begaven wij ons bootwaarts en namen onze baggage mee naar de kajuit. Alles aan boord zag er even net en zindelijk uit en aan de bediening ontbrak niets. Juist voor ik naar beneden ging; waren een paar juffrouwjtjes mij voor en zoodra het muziek aan boord begon te spelen, gingen dezen al dansende naar beneden, doch we waren nog niet ver van de wal af, toen ze al zeeziek werden. Het was een prachtige morgen, het had 's nachts nog al wat gevoren, maar de zon kwam helder aan het uitspansel; doch eer het avond werd, was de lucht betrokken en waaide het een stevige kou, zoodat de boot op een onaangename manier begon te schommelen. Dit veroorzaakte dat bij het grootste gedeelte der passagiers en zelf sommigen van de matrozen de zeeziekte te voorschijn kwam. Nadat ik Dinsdagsavond mijn avondmaaltijd genoten en gauw weer uitgebraakt had, ging ik zoo ziek als een kat naar bed en bleef er tot den volgenden

dag na de middag. Het weer was nog hetzelfde en er was een deerlijke deining in den oceaen dat ons schip deed slingeren als een eierdop op het water. Van de 41 passagiers 2de klasse waren er slechts 7 aan de tafel en de overigen lagen ziek te bed. Het eten is ieder maal allerkostelijkst en verlangt men iets tusschen etenstijd, dat kan men krijgen. De lucht ziet nog onstuimig; het waait even hard en dit groote gevaarte wordt op deze bruischende golven op en neer geworpen door de onzichtbare hand des Heeren als of het een notendop is. Er zijn 6 dischgenooten aan de tafel en daar zijn 12 bedienden voor. Het eten smaakt en bekomt mij goed en bij mijn aangehuwde zuster evenzoo; we zijn waarlijk twee van de bevoorrechten op dit gebied, want meest alle menschen liggen ziek te bed. Vrijdag nog maar hetzelfde weer zonder eenige hoop of uitzicht van verbetering; van Dinsdag morgen tot Woensdag middag 12 uur legde de boot 322 mijlen af; van Woensdag tot Donderdag middag 306 mijlen; van Donderdag tot Vrijdag mid-

dag 280 mijlen; van Vrijdag tot Saterdag middag 361 mijlen.

Van morgen was het weer heel wat bedaard, maar tegen den middag begon het weer hard te waaien en het ziet er ook regenachtig uit. Het middagmaal is weer gereed, maar ik zie nog weinig gasten om er deel aan te nemen.

Er zijn van middag 20 dischgenooten geweest; ik heb een heerlijk maal genuttigd: aardappelen met roode kool en vleesch, toen nog een schoteljtje met versche salade en ossentong, ingemaakte peren en een mooie appel; alles smaakte even lekker. Het waait op het oogenblik zoo hard en de boot beweegt zich zoo op en neer van de hooggaande golven, dat ik op moet houden met schrijven.

Maandag morgen, 7 Februari 1910.

Volgens de afkondiging hebben wij van Zaterdag middag tot Zondag middag 381 mijlen afgelegd. Gisteren was het Zondag; maar die dag kon men van de andere dagen der week niet onderscheiden, alleen 's voor-

middags kwamen de muzikanten en speelden zeer langzaam als of ze een psalm speelden, hoewel niet na de wijze van een der 150 psalmen; overigens doen de scheepslieden hun gewone werk, zelfs de matjes worden uitgeklopt, dat toch op dien dag niet noodzakelijk is.

Ik werd den eersten dag met nog twee anderen ingekwartierd in dezelfde slaapkamer; ik lag boven en vlak beneden mij lag mijnheer van Asselt, een man van 74 jaren, die zijn zoon in Amerika een bezoek gebracht had. Hij kwam van de gemeente Hëlversum, in Noord Holland. In 't begin van de week was hij wat roekeloos geweest met het op 't dek loopen zonder zich behoorlijk te kleeden, want onder de Amerikaansche kusten was het de eerste twee dagen koud en guur, daarbij maakte de oude man geregeld gebruik van sterke likeuren, naar sommige getuigenis, wat boven mate. Hij kreeg daardoor een koude op zijn longpijpen, waar hij het des Donderdags al erg moeielijk van had. 's Vrijdags morgens werd het erger,

zoodat hij met groote moeite adem moest halen. Wij rapporteerden het geval aan den hofmeester en tegelijkertijd verzochten mijn kameraad en ik van hem een andere slaapkamer, dewijl we niet wisten welke uitwerking de ziekte hebben zou. Ons verzoek werd ingewilligd en we kregen terstond een andere kamer. De toestand van den ouden man werd steeds erger en de medicijnen deden hem geen nut noch gaven hem de minste verlichting in zijn bange ademhaling. Nadat den dokter weer kennis gegeven werd van de toestand van den man, duurde het nog meer dan twee uren eer die kwam en het klamme zweet stond toen op het aangezicht van den lijder. Ik zeide mijn gevoelens betreffende den toestand van den ouden man, en den dokter gaf mij een toestemmend antwoord, dat elke minuut voor hem de laatste kon zijn. Ik ging dadelijk op het dek om mijn andere kameraad Jansen kennis te geven van den toestand van den ouden man. We gingen weer samen naar beneden en toen de dokter de deur voor ons opendeed

zeide hij: „U was nog geen twee minuten weg toen de oude heer zijn laatsten snik gaf." Dit verwekte zulk een indruk op mij, dat deze man zoo schielijk van mijne zijde werd weggerukt en zijn lot zoo voor eeuwig onherroepelijk werd beslist, dat ik er een beoering van door mijn beenen kreeg; dit gebeurde op Zondag na de middag—midden op den oceaan en midden onder het gewoel van een brooddrunkene schare kwam de Heere op dezen Sabbath met deze zichtbare en tastbare stem: „Mensch, bereid uw huis, want gij zult sterven!" Doch als de Geest des Heeren er niet met gepaard is, zal het de gezegende uitwerking missen. Wij zijn daarom niet te verontschuldigen, want al hoorden wij dien dag de levende stem van de verkondiging des Evangelies niet, doch riep Hij met duidelijke stem tot ons, toen de levensdraad van dezen ouden man zoo plotseling en onverwachts werd afgesneden.

Het is nu Maandag middag en er wordt bericht van den overledenen's familie verwacht of ze het lijk mee zullen nemen naar

Rotterdam, en of de golven van dezen oceaan zijn graf zullen zijn. Het is al twaalf uren geleden dat ze een telegrafisch bericht naar het vaste land gestuurd hebben, volgens de Marconi methode, maar ze hebben nog geen bericht terug. Overigens zijn al de passagiers wat over de zeeziekte heen, behalve nog enkelen. Sara en ik hebben er weinig of niets van geweten. Den oceaan woelt nog steeds rusteloos voort, zoodat de golven het schip in een zoodanige beweging houdt, op en neer en over zijde, dat het moeielijk is om te schrijven. Wij leven op de hoop dat wij na ruim vier dagen te Rotterdam kunnen zijn. De zon scheen liefelijk voor enkele oogenblikken van morgen, maar spoedig overtrok de lucht en begon het regenachtig te worden. Ik ben er van morgen om 6 uur uit gekomen, toen mijzelf geschoren en frisch gewasschen. Nadat ik een half uurtje op dek geweest was, hoorde ik de bel ringen voor het ontbijt en Sara zat al aan de tafel op mij te wachten. Wij krijgen ons ontbijt 's morgens om 7 ure, middageten om

2 ure en avonden om 7 ure. Verkiest men in den tusschentijd een kopje koffie, thee of bouillon met een koekje of een glaasje citroenwater, dat kan men gratis krijgen.

Dinsdagsmiddag, 8 Februari 1910.

Er waait thans nog al een koutje, maar toch ziet den oceaan niet erg unstuimig.

Ons schip is 560 voeten lang, 62 voeten breed en 43½ voeten diep. Er zijn 34 passagiers 1ste klasse aan boord, 41 2de klasse en 113 3de klasse; onder weg op Maandag, den 7den Februari is er nog een meisje in de 3de klasse bijgekomen. Er zijn 14 personen in de derde klasse die met deze boot naar New York gegaan zijn, maar door de gezondheids-commissie van Amerika zijn teruggezonden van wege hun ouderdom en sommigen van wege kwalen aan de oogen. Die moeten de Stoomvaart-maatschappij weer op hun eigen kosten mee terug nemen. Deze menschen komen uit Rusland en Hongarije. Er is ook nog een vrouw van 61 jaar aan boord, die woonachtig is te Amsterdam, die heeft een dochter in Amerika, waar ze

zes maanden geleden naar toe gegaan is om er bij te gaan wonen, maar ze kon het niet gewend worden; ze heeft nog zes kinderen in Nederland en daar begon ze zoo over te murmureeren, dat ze niet langer meer in Amerika blijven kon. Ze is elken dag nog zeeziek en eten kon ze niet gebruiken, of zoo ze het gebruikt, braakt ze het terstond weer uit.

Verschenen nacht om 12 uur werd het lijk van *van Asselt* aan de visschen ten prooi gegeven; ik twijfel er aan of er wel pogingen aangewend zijn om het lijk mee te nemen naar Rotterdam. Er zijn zware onkosten aan verbonden, volgens de berekening omtrent 300 gulden en de maatschappij wil deze onkosten niet bestrijden; er was geen familie van den overledenen aan boord en hij had hoegenaamd geen geld bij zich. Zijne dochter woont te Rotterdam en hij woonde met een huishoudster te Hilversum.

't Is Dinsdag avond 5 uur; de muzikanten hebben juist klaar om te spelen. Gisteren was er geen muziek omdat er een lijk

aan boord was. Ik heb nog geen vischje in het water gezien noch een schip op de zee, nadat wij den vasten wal verlaten hebben. Ik heb uit het dagblad, dat hier op de boot gedrukt wordt, vernomen, dat wij de *Potsdam*, die verleden Zaterdag van Rotterdam afgevaaren is, vandaag zouden kunnen ontmoeten; maar het wordt nu al donker en heb er nog niets van gezien, dus als die ons van nacht passeert dan zien we het in 't geheel niet. De meeuwen zijn tot op het huidige oogenblik bij ons geweest, van dat wij afgevaaren zijn tot nu toe, en zullen waarschijnlijk wel bij ons blijven, want wij geraken nu al dicht bij de Engelsche kusten, die verwachten wij morgen avond (Woensdag) in 't gezicht te krijgen.

Ik ben vandaag nog met een Engelschen domine in gesprek geweest, die met zijn vrouw en drie kinderen ook in de 2de klasse reist; maar wij konden het niet met mekaar eens worden. Ons gesprek was over de wederopstanding der dooden, of meer hoofdzakelijk over de vereeniging van ziel

en lichaam in den dag der opstanding. Hij zeide dat hij, in weerwil van al de schriftuurplaatsen die ik aanhaalde om dat te bevestigen, het evenwel zoo niet opvatte en ook niet geloofde. Hij viel mij dan ook in zijn gesprek niet tegen, want zoodra ik wist dat hij een domine was gaf ik acht op hem aan de tafel of hij zijn eten ook nuttigde met vooraf te bidden, en dat deed hij niet. Maar ik dacht toch zoodra ik gelegenheid heb moet ik eens trachten een gesprek met u aan te knopen en den uitslag viel mij niet tegen, want in al zijne handelingen openbaarde hij niet de geringste teekenen van Christenheid veel minder van een Evangelie-dienaar.

Woensdag, den 9den Februari 1910.

De muzikanten zijn weer bezig om te spelen in de 1ste klasse. Na het ontbijt heb ik mijn voeten en beenen eens lekker met warm water gewasschen in de badkamer. Ik ben nu met eenige dames in de wachtkamer, het bevalt mij in de heeren-wachtkamer niet zoo goed, omdat er te veel geroookt wordt. Het verwonderd mij wel een beetje, dat zoo een

partij volk als deze van allerlei natie door mekaar, dat ze zich zoo fatzoenlijk gedragen, er zijn er wel een paar die wat veel bier en sterken drank gebruiken, maar toch gedragen ze zich nog al behoorlijk. Het is van morgen prachtig weer, doch geen heldere lucht; den oceaan ziet er thans ook heel bedaald uit. Ik heb nog geen schip gezien, doch ik denk dat we vandaag daar wel kans op hebben, omdat we kort bij de kusten zullen geraken. We zullen ons binnen kort al gereed maken om alles zoowat bij mekaar te zoeken voor het verlaten van het schip. Voor zoover ik weet zijn Sara en ik de eenige Zeeuwen aan boord.

De bemanning van het schip is 220, officieren en matrozen alles daarbij ingesloten. Naar het bericht van het dagblad van dezen morgen, zullen ze vandaag in gesprek komen met het land, volgens het Marconi systeem. Het is nu Woensdag middag, 1 uur, dus nog een uur voor het middagmaal; een paar uren geleden is het erg mistig geworden, de mist-hoorns blazen elke vijf minuten

ik alles rondom mij zoo aanschouwde, gevoelde ik toch dat ik nog Hollandsch bloed in mijn aderen had. Na twee uren door de Nieuwe Waterweg gestoomd en gedeeltelijk gesleept te zijn, arriveerden we eindelijk te half 7 ure te Rotterdam. Zoodra we in de haven kwamen, kregen we oom Koo Verstrate in het oog met nog eenigen van onze familie uit Rotterdam. Uit het midden der woelende schare die ons verwelkomde, — hoorde ik een stem die mij met naam noemde, die ik oogenblikkelijk erkende van mijn broeder Paulus te zijn. Hij was vergezelschap met mijn broeder Gerard, en hadden de reis gemaakt van St. Philipsland om mij te Rotterdam af te komen halen. Na eenige minuten werden wij van de boot afgelaten en verwaardigd om elkander de broedershand te drukken. Na wederzijds de welstand van de familie vernomen te hebben, begaven we ons met vriend *Abraham van Oeveren*, die ook aan de haven was, naar diens vaartuig, en hebben daar dien nacht gebleefd. Den volgenden Zaterdag morgen

en als het erg mistig is, elke minuut. Wij hebben gisteren in den tijd van 24 uren een afstand afgelegd van 354 mijlen. De mist is weer opgeklaard. Laat in den avond ging er een schip voorbij, waarvan we slechts de lichten zien konden.

Donderdag morgen, 9 ure.

De vuurtoren van het eiland Scilly is in't gezicht, waarachter zich het rotsachtige gedeelte van het eiland-vertoonde. Hier zijn al enkele stoomschepen te zien. Verder binnengekomen krijgen wij den vuurtoren van Lizzard in 't oog. Daar komen wij zeer dicht bij en kunnen de huizen op het eiland duidelijk onderscheiden. Hier zijn verscheidene vischvaartuigen te zien. De lucht is bewolkt en het is wat regenachtig, doch niet mistig. Als we geen ongelukken krijgen, dan zijn we morgen vroeg door het Kanaal tot aan de Noordzee. De boot heeft van Woensdagmiddag tot Donderdagmiddag een afstand van 358 mijlen afgelegd.

Vrijdag morgen, 9 uur; 11 Feb. 1910.

We waren van morgen om 5 uur al uit het

bed. De boot kon gisteren avond de haven van Bologne Sur Mer niet intijds bereiken, om de passagiers voor Frankrijk er af te laten; daarom stoomden we den nacht maar zachtjes door, want de eerste boot verliet de haven van Bologne 's morgens om 6 uur, dus daar hebben we van morgen een paar uren op moeten wachten. Dit is het mooiste weer dat we op de geheele reis gehad hebben. De lucht is helder en de zon schijnt heerlijk. Wij beginnen nu de kusten van Frankrijk uit het oog te verliezen en zullen straks weer in het gezicht van Dover zijn, dat is het laatste gedeelte dat wij van Engeland zullen zien op deze reis. Wij zullen denkelijk zoowat om zes uur van avond te Rotterdam zijn.

Tot heden middag heeft de boot de laatste 24 uren 360 mijlen afgelegd.

Vrijdag avond, half 5 ure. — We zijn nu bij den hoek van Holland. De kommiezen komen aan boord om de baggagie te inspecteren. Het gezicht aan weerszijden van de Nieuwe Waterweg is niet onaardig. Toen

om half 8 ure vertrokken we met den tram naar Numansdorp en verder per boot naar Zijpe. Om half 1 ure arriveerden we te St. Philipsland, waar we van een tal van vrienden en familie-betrekkingen werden ingehaald. Ik hoor thans nog de echo van het klompgeklater van voren en rondom mij van de kleine jongens en meisjes, die mij van den tram naar huis vergezelschapten. De meeste vrienden van mijn leeftijd en daarboven waren mij niet uit de kennis gegroeid. Mijn vader was stilletjes in zijn hoekje gebleven, waar ik hem dan ook het liefst voor het eerst wenschte te ontmoeten. Dit ging boven verwachting goed; de blijdschap was wederzijdsch groot, zoowel van de broeders en zuster als van vader.

Gedurende de vijf-weken die ik in mijn oude vaderland vertoefde, bezocht ik ook mijn zuster in den Haag en andere betrekkingen te Rotterdam - van den 22sten tot den 26sten Februari, van den 1sten tot den 3den Maart mijn aangehuwde familie in Zuid Beveland, en den 5den Maart mijn nichtje

tekort, want waar ik ook kwam, overal zouden ze me een dag of minstens een avond hebben willen houden; doch ik heb op de meeste plaatsen mijn tijd bekort, om bij mijn vader het grootste gedeelte van den tijd te slijten; en daar alles zijn bestemden tijd heeft, zoo was er een tijd van blijdschap geweest toen ik mijn geboorteplaats inkwam nu kwam er ook weer een tijd van droefheid, dewijl ik weer naar mijn lieve echtgenoot en dierbare kinderen wenschte terug te keeren, en derhalve mijn familie, betrekkingen en vrienden weer verlaten moest.

Er was in mijn gevoel een groot verschil tusschen het verlaten van mijn geboorteplaats van weleer en nu; want toen ging ik van huis naar den vreemden en thans van mijn naaste betrekkingen naar mijn eigen huis en haard, waar ik zoo zeer naar verlangde en zij ook naar mij. Ook mijn familie en ouden vader nam dit in aanmerking, en hoewel ons afscheidnemen hartroerend was toch kwam de blijde verwachting om mijn huisgezin weer in goeden welstand te ont-

te Dinteloord. — Gedurende mijn verblijf te St. Philipsland bezocht ik ook de begraafplaats, waar onze dierbare overledenen aan den schoot der aarde werden toevertrouwd, na mijn vertrek uit de ouderlijke woning. *Gerrit den Braber* wees mij de plaats aan, waar het stoffelijk overschot mijner geliefde moeder rust, dat bij mij zulk een ontroering veroorzaakte, alsof ik den dag harer begrafenis bijwoonde. De rustplaats van mijn geliefde broeder *Pieter* wist onzen vriend *den Braber* mij niet aan te wijzen, hoewel hij mij velen onzer dorpsgenooten, die na mijn vertrek ontslapen waren, wist aan te wijzen. Den 8sten Maart maakten wij nog een kort reisje naar Zuid Beijerland, alwaar wij neef *R. de Bruijne* een bezoek brachten, en overigens heb ik de overige dagen van die vijf weken in mijn geboorteplaats doorgebracht. De vriendschap die ik van mijn familie, zoowel van mijn vrouws zijde genoten heb, was bij uitstek groot, maar ook de belangstelling van de vele vrienden heeft bij mij een ernstigen indruk nagelaten. Ik kwam overal tijd

moeten zoodanig boven, dat ik met vreugde en verlangen mijn reis aanvaarde op den 18den Maart 1910.

Terwijl ik te Rotterdam vertoefde, logeerde ik bij *Mr. J. van Teylingen*, Oranjeboomstraat 21, die mij ook bij de aankomst te Rotterdam aan de boot hebben ontmoet, bij deze vrienden, en vooral bij vriendin *van Teylingen*, waar ik mij als 't ware thuis gevoelde door haar gulle ontvangst, heb ik veel vriendschap genoten en wel niet het minste bij haar oude moeder te Hoogvliet, waar ik ook een bezoek gebracht had. De oude vrouw was den avond voor mijn vertrek nog naar Rotterdam gekomen om mij vaarwel te zeggen en dat niet alleen, maar gaf mij tevens nog een cadeautje van versche eieren mee om op het schip te gebruiken.

De eenige zuster van mijn vrouw en haar zoon *Leendert* met onze nicht *Elizabeth* gaven ons tot ons innig genoegen geleide naar Rotterdam, waar wij dan ook met hun en vele andere vrienden het prachtig gevaarte,

dat ons naar Amerika zou voeren, hebben bezichtigd van binnen en van buiten.

's Nachts sliep neef Leendert op mijn bed en ik sliep op 'een ander bed aan dezelfde boot. Zaterdagmorgens kwam ook mijn schoonzuster Sara met haar zuster en andere betrekkingen, die meegekomen waren om ons de laatste vaarwelgroet aan de *Nieuw Amsterdam* te geven bij het vertrek dat om half acht 's morgens plaats zou hebben. Wij namen alle vrienden nogmaals en voor het laatst mee aan boord, totdat allen, die niet van de bemanning van de boot of de passagiers waren, verzocht werden om de boot te verlaten. Wij namen dan ook afscheid van onze zuster en nichtjes, voordat ze aan wal stapten. Weldra werden de touwen losgemaakt en het schip begon stilletjes aan van wal af te steken. De massa vrienden en betrekkingen aan wal wuifden ons herhaaldelijk hun laatste vaarwel toe en van de boot werd zulks wederkeerig gedaan. Dadelijk na de afvaart werd het ontbijt gereed gemaakt en alle passagiers namen daaraan

deel. Na eenige uren waren wij op de Noordzee, die tamelijk bedaard was, doch enkelen werden reeds aangetast met de gewone scheepskwaal van zeeziekte; 's avonds om kwartier voor 6 ure waren we al te Boulogne Sur Mer, waar we nog 57 passagiers van Frankrijk aan boord namen. Eerst te kwart voor 8 verlieten we deze plaats, want de boot van Boulogne was niet haastig geweest om de passagiers aan boord te krijgen. Het Engelsche Kanaal was zeer bedaard en de vaart daardoor zeer gezellig, want hoewel het nu Zondag is zoo tel ik nog 27 schepen aan eene zijde van het schip en 7 aan de andere. Het water was daar zonder baren en daar de rotsachtige punten en toppen van het eiland Scilly hier en daar zich hoog boven het vlakke water vertoonden, verwekte dit zeer veel belangstelling bij de passagiers, zoodat bijna iedereen op het dek was.

Maandag morgen waaide er een stevige kou uit het Noord-westen en een betrokken lucht. Vele gasten zijn zeeziek. Op het ach-

terste gedeelte van het dek liggen de menschen juist alsof men op een slagveld van doden kijkt, allen hoeksch en dwars en ineengekropen door mekaar. Sommige moeders in de schoot hunner kinderen, die den ouderdom van twee jaren nog niet bereikt hebben, in plaats van de kinderen in den schoot hunner moeder; want in den regel weten deze kleinen het allerminst van zeeziekte. Zeer ver onder aan den horizon zoodat in het Zuid-westen was van morgen een schip zichtbaar; nu is het avond en die hebben we juist ingehaald. Zijn koers is wat zuidelijk van de onze, doch het schijnt ook een passagierboot te zijn, bestemd voor Amerika.

Dinsdag- morgen Westen wind.

Heden morgen helder weer.

Janes is nog al zeeziek.

Wij passeeren juist een vrachtboot met vier masten, maar die zal spoedig uit het gezicht zijn, hoewel zij dezelfde richting gaat als wij. Zaterdag tot de middag legde de boot 36 mijlen af; Zondag tot de middag

366 mijlen; Maandag tot den middag 382 mijlen; Dinsdag tot den middag 389 mijlen.

Woensdag morgen, den 23sten Maart.

't Is nu 7 ure. Wij feleciteeren onze zuster Suzanna met de vermeerdering harer jaren. De wind is Zuid-west; het is een dikke lucht en regenachtig; het ziet er wat onstuimig uit. Gisteravond heb ik met Janes Verwijs een uurtje gezelschap gehouden op het dek; zijn zeeziekte was beter. De meesten die van morgen op het dek kwamen, trokken de neus wat op en gingen terug naar beneden. Ik begin ook zin in het morgeneten te krijgen. Bij leven en welzijn kunnen wij aanstaanden nacht op de helft van de zeereis komen. Er was van morgen nietste zien dan een ruwe zee en een onstuimige lucht rondom ons. Gisteren kwam er nog een zeilschip in het gezicht, doch was weer spoedig verdwenen.

Van Dinsdag-middag tot Woensdag-middag legde de boot een afstand van 389 mijlen af; van Woensdag-middag tot Donderdag middag 393 mijlen.

aarzelen onze reiskaarten ontvingen. *Janes Verwijs* en *Borstert* van Nieuw Vosmeer waren al dien tijd bij ons en stonden als 't ware van verbazing als aan den grond vastgenageld als ze tegen de wolkenhooge gebouwen opzagen. Wij vertoefden in de stad New York en Brooklyn tot den volgenden avond omstreeks half acht. In dien tijd hebben we op al de voorname plaatsen daar we komen konden, geweest. We hebben de meeste afstanden per trein, tram of automobile afgelegd, omdat onzen tijd te kort was zulks te voet te doen. We reden door het voornaamste gedeelte der stad met een automobile ongeveer anderhalf uur aaneen voor den geringen prijs van 10 cts. Door het groote Centraal Park reden we omstreeks een uur lang met een prachtige koets, waarvoor we met ons vieren *een* dollar betaalden. Onze reisgenooten hadden dadelijk een diepen indruk van de vrijheid in dit land, die er bestaat in de toelating van alle reizigers en belangstellenden in de gebouwen. We zijn in een gebouw geweest dat

op het dorp in zoo een onderaardschen treingang en ge kwam dan 15 minuten later te Steenberg en Bergen op Zoom of Stavennisse aan het station, waar ge met een trap weer naar boven kon!

Het is onbegrijpelijk en toch is het de waarheid. Natuurlijk is de grondslag rotsachtig, anders konden deze onderaardsche spoorwegen niet aangelegd worden. Dat zouden ze in Chicago wat gaarne nadoen, want daar staan ze ook niet van achteren, doch daar is de grondslag moerassig, bijgevolg van zulke werken geen sprake.

Na twee gezellige en genoegelijke dagen in New York doorgebracht te hebben, begaven we ons 's Dinsdags avonds om half acht op den trein en omdat het donker was, en bijgevolg buiten niets konden zien, begaven we ons spoedig ter ruste, want de zitplaatsen zijn zoo zacht en gemakkelijk, dat ze voor een paar nachten de dienst van een bed wel kunnen doen. 's Morgens om trent 8 ure kwamen we aan de groote waterval te Niagara aan. 't Was mooi weer,

vier verdiepingen beneden den grond heeft en 48 er boven; we gingen met de elevator (lift) tot de 42ste verdieping naar boven, indien we verder wilden tot de 48ste verdieping en van daar boven op het dak, dan moesten ieder 50 centen betalen, doch daar hadden onze kameraads geen zin in.

Veronderstel u een gebouw zoo hoog als een wend van 60 roeden lang; dat beteekent nog al iets. Gebouwen van 30 tot 40 verdiepingen hoog, dat is voor New York geen nieuws, die worden er bij menigten gebouwd. Al de gebindten in deze gebouwen zijn van staal.

Er zijn ook verscheidene onderaardsche spoorweglijnen in de stad, daar we dan ook gebruik van gemaakt hebben. Bij voorbeeld, als ge op het dorp met een trap naar beneden in den grond gaat en komt dan in het grootste en prachtigste station dat mijn oog ooit aanschouwd hebben—daar kruisen de treinen van verscheidene richtingen met een ongewone snelheid voorbij elkander; zooals ik zeg, veronderstel, dat ge daar

doch niet helder, dat mij zeer speet, louter voor ons gezelschap, want bij heldere zonneschijn is de waterval het prachtigst; doch onze reisgenooten waren zeer wel voldaan. Onder weg moesten we in Detroit overstappen en ongeveer vier uren vertoeven, daar ik dan nog eenige zaken te verrichten had, en van daar verwittigde ik reeds mijn zoon op het kantoor in Grand Rapids per telefoon dat we dien avond omstreeks 11 ure thuis wenschten te zijn. Marinus was een geruimen afstand van Grand Rapids al op den trein gekomen, die ons dan de blijde boodschap bracht dat de geheele familie welvarende was en met blijdschap en verlangen ons af zat te wachten. Toen we op onze bestemming kwamen aan het station, stonden mijn andere twee zonen, Adriaan en Joseph, mij af te wachten, benevens neef Abraham Mol en andere vrienden, en spoedig keerden wij huiswaarts, waar inderdaad onze blijdschap ten top steeg bij groot en klein en wederzijds. Het was juist twee maanden sedert we afscheid van elkander genomen